

Kontrakt på tømmerarbejde ved observatoriet og kirken, 1642.

1637-1937 Rundetaarn, Et mindeskrift, København 1937,

Fr. Weilbach, Rundetaarn som bygningsværk, side 20f

Ord af Jesper Vang Hansen, 2006

Kilden skulle ligge i Universitetets arkiv (1937), men er ikke genfundet. Imidlertid er et andet dokument fundet i Københavns Universitet, Patronatsarkivet, arkivnr. 41.03.01. I dette brev henvises til nærværende kontrakt. De to dokumenter hører sammen.

Auf des Wohlbordigen Herrn Cantzeler Herr Christian Tomissen Befehlich haben wir vnter-benanten mit Mr. Pouwell Goltz, borger undt Zimmermeister in Kopenhagen, wegen Verferding des bodenns vnd der funff Astronomischen geheusser auf dem Regents Thoren vnd der stelling in der Kirchen Contrahiret volgender Massen.

1. Soll forgedachter Mr. Pouwell oben auff denn Thoren, ann der Regents Kirchen auf den bleyern boden machen einen stern vonn Ihr. konigl. Majest. dazu verschafftes Eichen holtz nach dem Abrits, so ihm soll gegeben werden, vnd all die flan Zierstucken, so aussen an den Thoren auff die Sortusen liegen, in den steren mit Zapffen in den langen Balcken woll ferwahren, das dass Eissen trallijwercke dar fast in zu stehen kommen kan, undt soll durch die lange balcken locher durch hawen also das class Eissentrallijwerck in die steinern Sartussen mit bley kan vergossen werden.
2. Soll er auff den stern einen boden von Eichen 4 Dums plancken legen, class sie aussen mit den Sartussen gerade kommen, und so den boden gantz verfertigen, dasz die Astronomischen instrementen, sampt den geheussern woll vnd fast auff zustehen kommen können.
3. Soll er machen fiinffe Astronomische geheusser von vollkommenen Eichen holtz, davon ein gehauss in diametro von 10 ellen breidt, die andern 4 gehäusser ieder 6 Ellen in diametro breidt, vnd ieder 4 Ellen. hoch, vnten mit starcken fuszstocken, vndt oben mit gesems, die sich am besten zu dem dach schicken können, vnd so ihm soll angewiesen werden, vnd alles wasz einem Zimmerman an die gehäusser zu machen von Noten ist.
4. Soll er in der Kirchen eine stelling machen mit fiinff reigen stolpen fon 20 Ellen Zimmer, vnd soll selbige stelling mit fuess stocken, hauptholtz vnd Creutz Bende ferbinden, dass es bestendig ist, umb zu dragen was darauf zu stehen kömt, Soll auch selbige Stelling so lanck die gantze Kirche ist, mit balcken von 20 Ellen Zimmer uberlegen.
5. Soll er noch eine Stelling auf die vnterste stelling machen fon 3 Steige stender, da die Balcken sollen auff gerichtet werden, selbige stelling soll er ferbinden, gleich ihm soll angewissen werden vnd nach dem es die Nothtürfft erfordert.

Für solche vntadelhafftige vnd volferfertigte Arbeit ist ihm auff des Herren Cantzlers Ratification zugesagt Fönffhundert vndt fönfft vnd föffzig Reichthaller.

Actum Kopenhagen den 20. December Anno 1643

Leenart Blasius

Hans Ahnemüller, e. handt.

Hier auff hatt er fon dem 16. Julij 1642 bis dem 6. Januarij 1643 fon Friderich Rastorff ont-fangen Dride halb hondert Rijges Daller, nach laute des pegeben quittung.

Vnd fon Friderich [Rastorff] bis den 22. December 1643 ontfangen Eyn hondert Sex vnd Sexsich Rijchstaller.

Restiert noch 140 Rijchstaller.

Fr. Weilbachs kommentar (1937) til kontrakten

Dette Restbeløb gav Poul Goltz dog Afkald paa mod at faa et „Leyersted" (Begra-velsesplads) i Kirken, som det fremgaar af en Paategning paa Dokumentet, dateret 16. Januar 1664.

Af Kontraktens Punkt 1-3, som angaar Taarnet, ses, at Poul Goltz, efter at Taarnet var afdækket med Bly, skulde derpaa lægge et Gulv af 4 Tommers Egeplanker, hvilende paa en „Stjerne" af Egetræ efter leveret Tegning. Stjernen var, som det synes, saaledes konstrueret, at de længste Bjælker ragede udenfor Taarnet paa de samme Steder, hvor de 24 Konsoller sidder under Gesimsen. Det maa være dem, der betegnes med det løjerlige Ord „Sortusen" eller „Sartussen". Bjælkerne skulde ved Tapper forbindes med de Gesimsstykker, som ligger over Konsollerne, og gennem Bjælkeenderne skulde der bores Huller, saaledes at „Tralværkets" (Jerngitterets) Stolper kunde sættes gennem dem ned i Konsollerne og støbes fast deri med Bly. Derpaa skulde han bygge fem astronomiske Huse, det ene 10 Alen, de andre 6 Alen i Diameter, alle 4 Alen høje. Herved mindes man om Tycho Brahes Stjerneborg paa Hven, hvor fem saadanne Huse laa forsænkede i Jorden indenfor en kvadratisk Indhegning, hvis Sider havde samme Længde som Rundetaarns Diameter (15¼ m). Det var ogsaa Mening, at det nye Observatorium skulde træde i Stjerneborgs Sted. Det arvede endogsaa Navnet; i Thomas Bangs Beskrivelse af den gyldne Indskrift, som senere skal omtales, kaldes det „Stellæburgum regium Hafniense", det kongelige Stjerneborg i København, og det synes at have været det officielle Navn. Taarnets øverste Etage,

den nuværende Opsynsmandsbolig, hørte med til Observatoriet; her opbevaredes, ifølge Inventarier fra Frederik IV's Tid, Instrumenterne „udi Runddelen" i tre Kamre, der havde Navn efter Tycho Brahe, Christen Longomontanus og Ole Rømer.